

**ORGANIZAREA INSTRUIRII DE TIP INTEGRAT ÎN CADRUL
LECTIILOR DE ISTORIE ȘI EDUCAȚIE CIVICĂ.
PROIECTUL ȘCOLAR „ARBORELE GENEALOGIC:
ISTORIE ȘI TRADIȚIE”**

Tatiana CECHINA,
Profesoară de istorie și educație civică, grad didactic I
IPLT „Gheorghe Asachi”, mun. Chișinău,
e-mail: taneabegal@gmail.com

Summary

The transdisciplinary approach to history and civic education in school is imperative: the man of the future must be able to cope with everyday challenges, adapt "on the go", be able to re-qualify. In this context, disciplinary qualification is no longer sufficient for modern man to cope with the tremendous evolution of society, science, technology, second, it is up to us, teachers, to make this object as effective as possible to our students. The pluri-inter- and transdisciplinary approach has brought a new breath to contemporary education, but we must realize that they are not sciences that will help us solve all our educational and teaching problems. "Going to create the way," so it appears that these are ways, methods, states of consciousness, cultural and spiritual scientific guides, used to reach the goal, the art of finding the decks. It is not a unique way, but a way of confessing our presence. But let us not forget the student, who is no longer obliged to "recite" faithfully the knowledge learned but to understand, use and apply the concepts in a transdisciplinary manner.

Sistemele educaționale contemporane fac posibilă definirea unor noi paradigme, acordându-se o atenție crescândă modelelor de abordare a instruirii. Astfel, se realizează o trecere de la modelul mono disciplinar, ca generator al unei instruirii segmentate, pe compartimente distincte, în care transferul este favorizat de operarea cu structuri foarte clar delimitate, la modele de tip integrat a predării – învățării – evaluării. Conform paradigmei tradiționale, cunoașterea este un proces care are loc în spații bine delimitate (laboratoare, biblioteci, universități, auditorii etc.) și în cadre teoretice clare, stabilite, în linii mari, de disciplinele formale clasice și subdisciplinele acestora. Noul model de producere a cunoașterii se bazează pe transformări și probleme majore cu care se confruntă societatea

contemporană. Acest cadru permite producerea unui nou tip de cunoaștere: una centrată pe rezolvarea de probleme, puternic angajată social.

Procesul integrator la etapa actuală este foarte divers: curricular, disciplinar, informațional, metodic, etc. Presiunea pentru abordarea unei cunoașteri integralizate vine din două direcții: cognitivă și socială. Direcția cognitivă reflectă structurile disciplinare bazate pe acumulare, ierarhizare și organizare structurală, care încep a fi inadecvate în raport cu realitatea contemporană. Iar direcția socială își reflectă acțiunea prin natura contextelor sociale în care este utilizată cunoașterea, deci este evidentă legătura strânsă dintre epistemologie și social, în generalizarea cunoașterii integralizate. Procesul integrator definit din perspectiva curriculară poate să: „stabilească relațiile la nivelul disciplinelor școlare, cu scopul de a activa izolarea lor tradițională; identifice procesul și rezultatul procesului prin care elevul analizează, corelează, interpretează informația obținută prin cunoașterea științifică și prin propria experiență de viață; organizeze procesul educațional încât acesta să treacă peste barierele obiectelor de studiu și să reflecte lumea reală care este interactivă”¹. Toate aceste aspecte sugerează un șir de particularități ale învățării integrate, și anume:

- Interacțiunea obiectelor de studii.
- Centrarea pe activități integratoare de tipul proiectelor.
- Corelarea rezultatelor învățării cu situațiile din viața cotidiană.
- Rezolvarea de „problemă”, „situații-problemă”, „situații de viață”.

Strategiile de instruire, ca interacțiuni între strategiile de predare și cele de învățare, reprezintă moduri interactive de abordare și acțiune, structuri procedurale combinate de metode, mijloace, forme de organizare. Strategiile de învățare sunt definite ca planuri generale de abordare a sarcinilor de învățare. Dintr-o perspectivă structurală strategia conține: instrumentarul învățării, demersul învățării, gradul de coordonare, inserția socio-afectivă, gestionarea timpului².

Strategia didactică este modalitatea eficientă prin care profesorul îi ajută pe elevi să accedă la cunoaștere și să-și dezvolte capacitățile intelectuale, priceperile, deprinderile, aptitudinile, sentimentele și emoțiile. Ea este constituită dintr-un ansamblu complex de metode, tehnici, mijloace de învățământ și forme de organizare a activității, complementare, pe baza cărora profesorii elaborează planul de lucru cu elevii, în vederea realizării eficiente a învățării.

Interactivitatea are la bază relațiile reciproce și se referă la procesul de învățare activ, în cadrul căruia cel care învață acționează asupra informației pentru a o transforma în una nouă, personală și interiorizată.

¹ I. Ciolan, *Dincolo de discipline. Ghid pentru învățarea integral/cross-curriculară*. Colecția șanselor egale. București: Editura Humanitas Educațional, 2003.

² I. Cerghit, I. Neacșu, I. Negreț-Dobridor, I. Pânișoară, *Prelegeri pedagogice*. Iași: Polirom, 2001, p. 21.

Dezideratele de modernizare și de perfecționare a metodei didactice, în viziunea propusă de predarea integrată, se înscriu pe directivele sporirii caracterului activ al metodelor de învățământ, în aplicarea unor metode cu un pronunțat caracter formativ, în valorificarea noilor tehnologii instructionale, în contaminarea și suprapunerea problematizării asupra fiecărei metode și tehnici de învățare, reușind astfel să se aducă o însemnată contribuție la dezvoltarea întregului potențial al elevului. Analizând poziția cadrului didactic în fața problemelor instruirii și ale învățării, *Ioan Neacșu* afirmă că „educatorii sunt solicitați astăzi, în mod continuu, să promoveze învățarea eficientă. Și nu orice învățare eficientă, ci una participativă, activă și creativă”³. Metodele de predare ale profesorului pot fi convertite de către elevi în metode de învățare, deoarece metodele de predare induc și învățarea. Am să prezint mai jos, succint, metodele care se referă la activitatea integratoare și anume, învățarea socială și metoda proiectului.

Învățarea socială reprezintă un tip de învățare care asigură învățarea morală, psihosocială și socială a elevului. Funcția principală este aceea de mecanism al socializării și integrării sociale, asigurând prin această interiorizare de către elev a modurilor și tipurilor de interacțiune psihologică și socială de diverse naturi: comportamentală, valorică, normativă, atitudinală, etc. Conținutul învățării sociale îl reprezintă modurile de conduită, relaționare și integrare psihosocială și socială, ce trebuie proiectate, interiorizate și dezvoltate la elevi, în scopul maturizării lor sociale.

Proiectul reprezintă un demers didactic în grup, într-o interacțiune continuă, prin care se urmărește integrarea noilor informații în structuri cognitive proprii și transferarea lor în conținuturi noi, aplicabile în practică, o comunitate de învățare în care fiecare contribuie atât la propria învățare, cât și la procesul de învățare colectiv. Este o acțiune de cercetare și practică în același timp, prin implementarea metodei proiectului se poate realiza înțelegerea și producerea unor raționamente autentice, elevii devenind astfel participanți activi în viața comunității.

Învățarea bazată pe proiecte este un model educațional centrat pe elev, care oferă un mediu integrator pentru diverse discipline și abilități, anterior distincte. Ea oferă copiilor posibilitatea de a se afla în situații practice, concrete, reale sau similare realității, în care trebuie să-și folosească și să-și dezvolte competențele. Să identifice și să examineze noi informații, să integreze noi cunoștințe, prin aplicare și exersare, să-și împărtășească experiențe, să se adapteze specificului și cerințelor lucrului în echipă, să-și susțină produsele activității și să-și probeze competențele, ca să demonstreze performanțe. Alegerea acestei metode poate fi argumentată prin: o structură integrată și o proiectare temporală, care ajută profesorul să-și

³ I. Neacșu, *Instruire și învățare*, ediția a II-a. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1999, p. 12.

organizeze progresiv activitatea cu copiii, în funcție de dezvoltarea și de interesul acestora și de gradul de cunoaștere al subiectului luat în discuție. Proiectul oferă contexte în care copiii pot aplica o foarte mare varietate de cunoștințe și deprinderi sociale și intelectuale, pe lângă cele de bază date de curriculum, promovând învățare experiențială. Metoda atrage și motivează în permanență părinții pentru a se implica activ în activitățile propuse în cadrul parteneriatului școală – familie. Abordarea temelor incluse în proiect se face din perspectiva diferitelor arii curriculare și domenii experiențiale. Metoda proiectului integrat este o strategie de învățare și evaluare care se concentrează pe efortul deliberat de cercetare al copilului, pe depistarea și înțelegerea subiectului în întreaga sa amploare, contribuie la învățarea unui mod de gândire „interdisciplinar” și la practica învățării prin cooperare.

Relația dintre istorie și educație civică este una complexă, care se află în continuă evoluție. Dincolo de expresiile intrate în conștiința colectivă, exemplul lui *Nicolae Bălcescu* este doar unul din nenumăratele formulări ale ideii că istoria, ca domeniu de cunoaștere, este aproape consubstanțial cu cercetarea (ne referim la expresia foarte cunoscută „*Istoria este cea dintâi carte a unei nații*”). Istoria, ca disciplină academică și ca disciplină școlară, are de rezolvat o dilemă foarte serioasă: în ce măsură obiectivitatea ei intră în conflict cu posibilele roluri civice atribuite de către societate. În literatura de specialitate se vehiculează două formule care adesea sunt considerate ca fiind sinonime: este vorba de „*dimensiunea civică a istoriei*”, respectiv, de „*perspectiva civică asupra istoriei*”. Credem că prima formulare este cea adevărată, căci implică o serie de probleme. În primul rând, preocuparea pentru relația individului cu grupul sau corpul social.

Faptul că istoria și educația civică fac parte din aceeași arie curriculară se datorează obiectului comun al cunoașterii: omul și societatea, în trecut și în prezent. În timp ce educația civică își asumă scopuri care țin de cunoașterea societății prezente, a principiilor și regulilor care o guvernează, ca și de participare a cetățenilor la buna sa funcționare, precum și la continua schimbare a acesteia, istoria încearcă să ofere instrumente de cunoaștere care să facă posibilă construirea unei imagini de ansamblu a societății în continua sa transformare. Ambele obiecte de studiu au fost profund influențate de schimbările din societatea ultimilor două decenii și continuă să fie influențate de procesul de integrare europeană.

Subiectul activității: „Arborele genealogic – istorie și tradiție”

Participanți: elevii claselor a XI-a, părinți, profesori.

Competența specifică (istorie): competența de a păstra și de a aprecia patrimoniul național și local în contextul universal.

Competența specifică (educația civică): aplicarea achizițiilor intelectuale specifice domeniului civic, pentru investigarea/aprecierea unor fapte, evenimente, procese din viața cotidiană.

Subcompetența:

- a. Manifestarea interesului față de promovarea valorilor naționale și general-umane.
- b. Formularea judecăților de valoare cu referire la importanța comunicării constructive și a colaborării în familie, comunitate.

Obiective:

01. Să identifice argumente că istoria familiei se încadrează în istoria națională, utilizând diverse surse de informație:
02. Să aprecieze rolul familiei în promovarea valorilor general-umane, patriotismului, toleranței, respectului față de strămoși și neam, evaluând rezultatele cercetării efectuate.

Strategii didactice:

Metode și procedee: proiecte individuale, postere, fișe individuale, prezentări în PPT, explicare, audierea muzicii.

Forme de activitate: individuală și frontală:

Mijloace didactice: calculator, slid-uri, secvențe muzicale, grilă de evaluare a proiectului, fișă de autoevaluare.

Durata: 90 min.

Etapa de pregătire:

1. Formularea, împreună cu elevii, a obiectivelor proiectului de cercetare a istoriei propriei familii:
 - a. Să cerceteze informații cu referire la familia sa, utilizând diverse surse: discuție cu rudele, interpretarea fotografiilor, documentelor de familie etc.
 - b. Să elaboreze arborele genealogic al familiei și fișa pentru fiecare membru al familiei, conform algoritmului propus.
 - c. Să determine etimologia numelui de familie, consultând literatura de specialitate.
 - d. Să stabilească legătura dintre istoria familiei cu evenimentele importante din istoria localității și a țării.
 - e. Să prezinte informația cercetată, utilizând tehnici de expunere în public.
2. Elaborarea grilei de evaluare și familiarizarea elevilor cu criteriile de evaluare a proiectului dat.
 - a. Calitatea cercetării.
 - b. Aspectul proiectului.

- c. Prezentarea și organizarea informației.
 - d. Abilități de ascultare activă în timpul prezentării colegilor.
 - e. Analizarea, împreună cu elevii, a descriptorilor de performanță, după trei nivele: exemplar, competent, minim.
3. Convenirea cu elevii asupra termenului de realizare a proiectului (două luni) și timpului rezervat pentru fiecare prezentare – 4-5 min.
 4. Acordarea consultației elevilor pe parcursul elaborării proiectelor.
 5. Organizarea, împreună cu elevii, a prezentării proiectelor.
 6. Invitarea oaspeților la masa rotundă.
 7. Pregătirea sălii unde se va desfășura activitatea.

Scenariul activității:

Etapele activității	Obiective	Activitatea moderatorului	Strategii didactice	Activitatea participanților	t
Evocare	1:2	<p>- Vizionarea filmului tematic. Deschiderea activității: Salutul. Prezentarea participanților. Prezentarea juriului. Informații despre proiectul de cercetare a propriei familii. Prezentatorii anunță subiectul activității, prezintă citate despre familie. Anunță sarcinile care urmează să fie realizate de elevi în proiectul de cercetare, prezintă grila de evaluare a proiectului. Versuri despre părinți - familie. Oferă cuvânt prezentatorilor proiectelor. Analizează impactul proiectului de cercetare asupra elevilor, rudelor, în baza fișelor de autoevaluare și a</p>	Audierea muzicii	Audiază	4

		interviului (10 motive pentru care nu părăsesc Republica Moldova). Juriul face totalurile prezentărilor. Cântecul „Rugă pentru părinți”, interpretat de A. Păunesu (sau cântece despre familie). Mulțumește părinților pentru colaborare. Îndeamnă elevii să continue cercetarea istoriei proprii familii.			
--	--	--	--	--	--

Grila de evaluare a proiectului:

Nivelul de performanță	Exemplar (nota 10-9)	Competent (nota 8-7)	Minim (nota 6-5)
Calitatea cercetării și aspectul proiectului	<ul style="list-style-type: none"> - Demonstrează un efort susținut pentru subiect pe parcursul cercetării. - Utilizează 4-5 surse în documentare de ordin intern și extern. - Nu se abate de la planul stabilit de cercetare. - Înserează imagini în timpul prezentării. 	<ul style="list-style-type: none"> - Demonstrează efort în privința cercetării subiectului. - Utilizează 2-3 surse în documentare, de ordin intern și extern. - Are mici abateri de la planul de cercetare. - Proiectul este simplu. - Face referire la imagini. 	<ul style="list-style-type: none"> - Demonstrează puțin efort în procesul de cercetare a proiectului. - Nu folosește nici o sursă externă. - Nu propune nici un plan de cercetare.
Prezentarea și organizarea informației	<ul style="list-style-type: none"> - Vorbitorul face o prezentare elaborată detaliat. - Furnizează informația într-un mod inventiv. - Demonstrează o 	<ul style="list-style-type: none"> - Sunt prezentate doar câteva detalii. - Face unele încercări de a fi inventiv. - Demonstrează o 	<ul style="list-style-type: none"> - Prezentarea conține puține detalii. - Nici un efort pentru a fi inventiv. - Demonstrează o

	<p>cunoaștere profundă a subiectului.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nu se conduce de notițe. - Utilizează frecvent contactul vizual și flexiunea vocii, atunci când e necesar. - Prezentarea are introducere și concluzie. - Expune informația într-un mod organizat. 	<p>cunoaștere medie a subiectului.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Folosește notițele pentru prezentare. - Pierde uneori contactul vizual și utilizează puțin flexiunea vocii. - Lipsește introducerea sau concluzia. - Unele informații nu sunt prezentate organizat. 	<p>slabă cunoaștere a subiectului.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Citește prezentarea. - Expunerea este monotonă. - Nu folosește deloc sau puțin contactul vizual. - Organizarea prezentării e incorectă și confuză.
--	--	---	--

Bibliografie:

1. Cerghit, I., Neacșu, I., Negreț-Dobridor, I., Pânișoară, I., Prelegeri pedagogice. Iași: Polirom, 2001.
2. Ciolan, I., Dincolo de discipline. Ghid pentru învățarea integral/cross-curriculară. Colecția șanselor egale. București: Editura Humanitas Educațional, 2003.
3. Crenguța-Lăcrămioara, Oprea, Strategii didactice interactive. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 2006.
4. Dezvoltarea profesională a cadrelor didactice din mediul rural prin activitate de mentorat. Strategii didactice în perspectivă transdisciplinară. Modulul 1. București, 2011.
5. Dezvoltatori de instrumente, evaluare, competențe. Suport de curs, București, 2012.
6. Neacșu, I., Instruire și învățare, ediția a II-a. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1999.